

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26 — Tel. 13-02
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Hubert-Klausner-Ring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 10 Rpf.
Stane četrtletno: 1 RM — Rpf.; celoletno: 4 RM — Rpf.
Za Jugoslavijo četrtletno: Din. 25; celoletno: Din. 100
Za Italijo: Prezzo die vendita Lire — 60.

Mir na Balkanu.

Medtem ko divja na zapadu vojna vihra in si vzdolž nemško-francoske meje stojijo nasproti milijoni vojakov, je Balkan miren. Pač tudi tod ljudstvo z veliko pozornostjo zasleduje potek vojne med Nemčijo ter Francijo in Anglijo ter ga listi redno obveščajo o posameznih dogodkih vojne na kopnem, v zraku in na morju. A v deželah evropskega jugovzhoda vlada zlati mir, ljudstvo redno pohaja za vsakdanjim delom, le v državnih prestolnicah je čutiti podvojeno diplomatsko življenje. Balkan, doslej obvarovan vojnih sovraštvi, je pozorišče diplomatske tekme evropskih velesil.

Naša država nima na Balkanu nikakih političnih ciljev. Pomen Balkana za Nemčijo je orisal gospodarski minister Funk o priliki otvoritve dunajskega velesejma, ko je dejal, da ima Nemčija na jugovzhodu izključne gospodarske interese. Jugovzhodne države — tako je naglasil — so pretežno agrarnega značaja ter so neposredne sosedne obsežne nemške industrije. Gospodarske in zemljepisne nujnosti povezujejo evropski jugovzhod in industrijsko Nemčijo v eno gospodarsko celoto. Te ugotovitve podpira dejstvo, da so balkanske države v letu 1938 že prodale 49% svojega izvoza Veliki Nemčiji in iz Nemčije krile 51% vseh svojih potrebščin iz inozemstva. Želja nemške države je torej, naj bi balkanske države svoje industrijske potrebe krile izključno od nje in naj bi ji v zameno dobavljale svoje pridelke. Bojazen balkanskih edinic, da bi Nemčija na njihovih ozemljih uveljavljala tudi svoj politični vpliv in da bi pri tem igrale nemške narodne skupine na jugovzhodu vlogo, se je v veliki meri razblinila, ko je postalo očitno, da ne bo imel turško-angleški prijateljski pakt nikakega dalekosežnega vpliva na zunanjo politiko balkanskih držav. Poedina mnenja, da so v pripravi tudi pogodbe o preselitvi nemških narodnih skupin na jugovzhodu v Nemčijo, bi dala slutiti nemške narodno-politične cilje v tem predelu evropskega kontinenta.

Po razpadu Poljske meji Rusija na Rumunijo vzdolž novih 200 km in je postala neposredna sosedna Madžarske. S Turčijo je nameravala skleniti pogodbo, s katero bi bila Turčija prepovedala vsaki vojskujoči se državi prehod njenih vojnih ladij skozi dardanelske in bosporske ožine. Črnomoško območje bi tako urejevala samo še Rusija v zvezi z ostalimi tremi črnomoškimi državami Rumunijo, Bolgarijo in Turčijo. Turčija na to pogodbo ni hotela pristati. Med sovjetsko-turškimi pogajanjmi v Moskvi se je mudila v ruskem glavnem mestu deputacija 25 bolgarskih poslancev z bratom bolgarskega ministrskega predsednika Kiosevanova na čelu. Kmalu nato je došel v Sofijo novi sovjetski poslanik in že so se pričela med Rusijo in Bolgarijo pogajanja gospodarske vsebine. Že stari sen politike ruskih carjev je bil, da bi Rusija bila dobila v svoje roke Carigrad in s tem vrata iz Črnega v Sredozemsko morje. Vsekakor ni izključeno, da bo Rusija svoj v turški Ankari neuspeli poizkus nadaljevala sedaj v Bolgariji.

Z zasedbo Albanije si je pridobila Italija na Balkanu važno pozicijo. Italija ima nedvomno interes, da se ne bi nekega dne pojavila na Sredozemskem morju Rusija in da bi se vpliv Francije in Anglije v tem območju ne povečal. V italijanskem listu „Giornale d' Italia“ je znani glasnik italijanske zunanje politike Gayda priobčil članek, v katerem

pravi, da ima Italija na Balkanu in podonavski kotlini posebne mirovne naloge. Dejansko poudarja Italija potrebo nevtralnega, politično neopredeljenega Balkana. V tem pravcu se razvija njena politika napram Jugoslaviji, zelo se Italija trudi za madžarsko-jugoslovansko prijateljstvo, na ljubo Grčiji je znižala število vojaščin na albansko-grški meji ter vzdržuje živahne stike z rumunsko Bukarešto. Italijanskemu prizadevanju se je posrečilo zblizati tudi Rumunijo in Madžarsko in s tem odstraniti nevarno sporno točko rumunsko-madžarske meje. Medtem je bila sklenjena med Italijo in Bolgarijo nova trgovinska pogodba in že napovedujejo jugoslovansko-madžarske gospodarske razgovore. Tako ima Italija na Balkanu s svojo nevtralnostno politiko mnogo iskrenih prijateljev.

Položaj po 10 vojnih tednih.

Vodja nemške delovne fronte dr. Ley je izdal proglas na vse delavce in delavke v vseh poklicih. V njem podaja obračun desettedenske vojne in pravi med drugim:

Vojna, usiljena nam od Anglije, traja deset tednov. Možna je torej vmesna bilanca o položaju in razvoju. Naš nepremakljivi cilj ostane: zmaga, zmaga in še enkrat zmaga, po kateri bo Anglija uničena in oblast njenega denarja nad svetom odpravljena. Socializem proti kapitalizmu! tako se glasi naš bojni klic! V bliskoviti vojni smo porazili poljsko armado. „Anglija ni več otok“. Uspehi naše mornarice, posebno podmornic in našega zračnega brodograjskega uspehom na vzhodu. In zahodna obmejna utrdba? Večletno delo in žrtve so se dobro izplačale. Angleška politika obkroževanja je preprečena. Uboga Anglija! Kako je bilo pač leto 1914, ko so

Angleški načrti na jugovzhodu.

Nemški poročevalski urad javlja iz Pariza cilje angleške politike glede evropskega jugovzhoda. Po Chamberlainovem naročilu so — tako poroča omenjeni urad — v Parizu zborujoči Poljaki razdelili jugovzhodno Evropo. Njihov načrt predvideva ustanovitev zveze držav vzhodne in srednje Evrope pod vodstvom nove poljske države, pod katero bi spadale tudi Slovaška, Ogrska in Avstrija. Poročilo zaključuje: Sedaj je jasno, zakaj je dala Anglija poljskim beguncem na jugovzhodu tolike svote na razpolago. Čas je, da napravimo konec takemu počenjanju in da svet rešimo nadaljne slične domišljije.

Stremljenje jugoslovanske zunanje politike gre vzporedno s stremljenjem Italije. Jugoslaviji je slejkoprej pri srcu ohranitev miru na vseh državnih mejah. V tej zvezi se mnogo govori in piše o predstoječi vsebalkanski konferenci, katere bi se udeležile vse balkanske države z Bolgarijo vred in kateri bi kumovala Italija kot zagovornica mirnega, neopredeljenega Balkana. Ta konferenca bi uravnovesila na jugovzhodu evropske celine križajoče se vplive zunanjih sil.

Mirovno stremljenje Jugoslavije in Italije podpira Nemčija z vso iskrenostjo. Njeni interesi na jugovzhodu se krijejo z interesi njenih sosed. Tako je upravičena nada, da ostane Balkan otok miru tudi v bodoče.

s 45 državami uprizorili vesel lov na plemenito nemško divjačino. To je sedaj minulo. Svetovna vojna nas je izučila, da je premalo imeti samo hrabre vojske in dobro orožje, marveč da se mora moderne vojne udeleževati ves narod z vsemi svojimi duševnimi in gospodarskimi močmi.

Dr. Ley je nato razčlenil ustroj notranje fronte. Živilske nakaznice zasigurajo že vnaprej zadostno prehrano, proizvodnji, gospodarski in socialni politiki so izdane vse v vojnem času potrebne reforme. Osemurni delavnik se spremeni v deseturnega, nočno in nedeljsko delo se bo spet plačevalo, z novim letom bo spet dovoljen dopust. Z zadoščenjem smem reči, da je bila pravica, ki jo predvideva zakon o vojnem gospodarstvu, samo delno uveljavljena in to z ozirom na sijajne predpriprave. Največja aktivna postavka v bilanci pa je dejstvo: Führer živi! Nemčija še nikdar ni stala tako dobro in Anglija še nikdar tako slabo.

Jubilej italijanskega kralja.

Italijanski kralj in cesar Viktor Emanuel III. je 11. t.m. praznoval svojo sedemdesetletnico. Kraljev jubilej je proslavila vsa Italija na uprav prischen način. — Viktor Emanuel je edini sin kralja Umberta in kraljice Margarite. Kot prestolonaslednik se je ob nekem obisku carskega dvora v Petrogradu seznanil z lepo črnogorsko princezino Jeleno. Knežinja je prestopila v katoliško vero ter se poročila s prestolonaslednikom leta 1896. Leta 1900 je padel njegov oče Umberto kot žrtev atentata, nakar je Viktor Emanuel zasedel prestol. Mladi kralj se je brigal predvsem za zunanjo politiko svoje države, se ponovno sestal z nemškim ce-

sarjem Viljemom, angleškim kraljem Edvardom in ruskim carjem. Med svetovno vojno se je Italija pridružila zapadnim velesilam, po svetovni vojni pa zašla v notranje težkoče. Iz nemirov je ne brez zaslug kralja samega izšel kot zmagalet fašizem, katerega vodjo Mussolinija je kralj imenoval za šefa vlade. Po zaslugi fašizma je postal italijanski kralj cesar Abesinije in kralj Albanije. Kraljevemu paru se je rodilo pet otrok, prestolonaslednik Umberto je poročen z belgijsko princeso Marijo, knežinja Ivana pa je bolgarska kraljica. Kralj in kraljica slovita po svoji preprostosti in darežljivosti.

Drobiž iz Slovaške.

Drž. predsednik dr. Tiso je nedavno izjavil inozemskim časnikařem, da delo slovaške vlade lepo napreduje, čeprav je morala Slovaška letos dvakrat poseči po orožju. Po tisočletnem premoru živijo Slovaki spet v lastni državi in si jo bodo uredili, kakor odgovarja slovaški narodni duši. Z Nemčijo ima Slovaška prijateljsko pogodbo in je torej njena neodvisnost zajamčena. — Min. predsednik Tuka je naslovil na nek angleški list odprto pismo, v katerem poziva, naj Anglija odpošlje v Slovaško svoje odposlanstvo in se tako prepriča o rastočem blagostanju ljudstva. — Vlada je izdala kovance po 20 kron s sliko dr. Tisa. Vesti o uvedbi živilskih nakaznic vlada zavrača. Znan česka tvrdka Bata je osnovala v Slovaški posebno delniško družbo s kapitalom 20 milijonov kron ter gradi sedaj tri velike tovarne za čevlje.

Indija vztraja na zahtevah.

Indijska kongresna stranka, ki vodi radikalno borbo za osvoboditev Indije, vztraja na svoji zahtevi, da mora London prepustiti upravo Indije indijskemu ljudstvu ter njegovemu parlamentu. Svoje nezadovoljstvo nad zavlačevanjem indijskega vprašanja je izrazila s tem, da so njeni člani v pokrajinskih vladah odložili svoja mesta. Nehru, vodja kongresne stranke, svari Anglijo, naj čimprej prizna Indijo kot britanski dominij s samostojno upravo, sicer bo njegova stranka nadaljevala svoje delo do katastrofe. — Londonska vlada se pri obravnavanju indijskega vprašanja naslanja na zmernejše indijske kroge, a svojih težkoč na vzhodu ne skriva.

Velikanski požar.

Južnoameriška država Venezuela beleži hudo nesrečo. Nenadno se je minuli teden vnelo petrolejsko polje mesta La Guaiillas, ki leži na otoku malega jezera. V par urah je bila vsa predmestna naselbina s 300 lesenimi hiši-

Monakovski atentator prijet!

Ob zaključku lista je izšlo poročilo nemškega poročevalskega urada, ki navaja podrobnosti o atentatu na kanclerja dne 8. novembra in javlja aretacijo atentatorja. Iz poročila posnemamo:

Takoj po atentatu so bili izvedeni vsi potrebni ukrepi. Državna meja je bila takoj zaprta, obmejno nadzorstvo poostreno. Še v noči po atentatu je bil med drugimi aretiran 36 letni Georg Elser kot dozdnevni atentator.

Prijeti Elser je po trdovratnem zankavanju priznal, da je pripravil zločinski napad. Že v avgustu je vzdal v enega izmed ogromnih stebrov in dvorani

Bürgerbräukeller za peklenski stroj primerno vdolbino, več tednov nato donesal materijal za peklenski stroj in končno nastavljal uro tako, da se je eksplozija izvršila po 6 dneh. Še v noči na 8. novembra je uro kontroliral, v jutro pa se odpeljal v smeri proti državni meji. Tam so ga obmejni policisti prijeli. Izprva je tajil, pod težo dokazov pa končno priznal.

Po poročilu nemškega urada je dognato, da je atentat naročil angleški Intelligence Service, organizacijo pa izvedel doslej v Švici živeči bivši nemški državljani Oto Straßer. Angleški Intelligence Service vzdržuje v Haagu posebno podružnico, katere uradniki so sku-

šali najti stike z dozdevnimi nezadovoljnimi v nemški stranki, državi ali vojaščin. Po naročilu šefa nemške policije je stopilo z njimi v zvezo več tajnih nemških uradnikov, od njih izvedelo njihove naklepe in načrte, sprejelo celo posebno radio-sprejemno in oddajno postajo ter tako bilo v nekaki zvezi z britansko vlado. Dne 9. novembra sta skušala šef angleškega policijskega urada v Haagu Best in njegov sotrudnik prekoračiti holandsko mejo, a ju je policija aretirala.

Poročilo zaključuje s poudarkom, da je treba zbrati še vse ostale podrobnosti in malenkosti, da se tako zaokroži veriga dokazov in odkrije vse, ki so z atentatom še v zvezi.

cam delavcev v plamenu. Požar je kmalu dosegel mesto in upepelil mnogo poslopij. Petsto oseb in več je v ognju našlo strašno smrt. Plamen je končno dosegel jezero, na čigar površju se nahajajo debele petrolejske plasti, in kmalu je zagorelo celo jezero. Most, ki veže otok s celino, se je sesul, tako da je bilo ogroženo tudi življenje ostalih meščanov. Vlada je takoj odredila obsežno pomoč, a ogromnega požara še ni mogla udušiti. V vsej državi je bilo ukazano tridnevno žalovanje za žrtvami.

Angleško-francoska carinska zveza. Nemški poročevalski urad javlja po nekem angleškem listu, da je posetil francoski finančni minister Reynaud London z namenom, da predloži angleški vladi načrt najožje gospodarske zveze med Anglijo in Francijo. Obe državi naj bi združili svoje gospodarske vire in jih skupno upravljali v nekaki gospodarski zvezi. Po poročilu nemškega urada Angleži nad novim francoskim načrtom niso bili preveč navdušeni, vendar so na francosko željo pristali. Odslej bosta državi skupno obravnavali vse večje gospodarske zadeve. V to je bilo določenih več skupnih odborov.

Sovjetske čete so v smislu svoječasno sklenjene pogodbe Rusije in Litve minuli teden zasedle v pogodbi določena litavska oporišča. Vseh vojakov je okoli 20.000, najmočnejša sovjetska posadka se nahaja v bližini mesta Vilno. Litavska vlada jim je odstopila nekatero svoje vojašnice in državna poslopja.

Na Daljnem vzhodu. Anglija in Francija sta sklenili, da odpokličeta vojaške čete, nahajajoče se v koncesijah severne Kitajske. Sedaj zahtevajo Japonci, naj vladi priznata še zasedbo Kitajske po japonskih četah. Istočasno vodi Japonska pogajanja z Rusijo in si tudi tod obeta raznih ugodnosti.

Teden v besedi.

Gandhi je v telegramu na nek angleški časopis še enkrat obrazložil glavne zahteve Indije, v katerem zahteva predvsem njeno neodvisnost.

Na polotoku Krim v južni Rusiji so odkrili nova velika ležišča petroleja.

Generalni guverner za zasedeno poljsko ozemlje minister dr. Frank je izdal odredbo, glasom katere se uvede obvezna delovna služba za poljsko prebivalstvo.

Poslanec Barthe je vložil v francoskem parlamentu zakonski osnutek za uvedbo obvezne vojaške službe za v Franciji živeče inozemce.

Regent Pavle je imenoval 37 senatorjev, med njimi tudi ministerskega predsednika Cvetkoviča, bivšega predsednika senata Korošca, dr. Mačka in več znanih politikov.

V Černovicah se bodo te dni sestali zastopniki nemških, ruskih in romunskih železnic v svrhu zopetne vzpostavitve železniškega prometa na progi Černovice—Lvov—Krakov.

29letni Ewald Lakota in 26letni Janez Sroka iz Beuthena in 33letni Robert Schimpf, ki so bili radi veleizdaje obsojeni na smrt, so bili v petek usmrčeni.

Pred posebnim sodiščem v Monakovem sta bila obsojena na smrt dva 19letna fanta, ker sta okradla frontnega vojaka.

Nemški poslanik zunanjega urada Clodius je odpotoval z večjo delegacijo v Bukarešto, kjer se bo posvetoval z romunsko vlado o izvedbi pred kratkim sklenjenih pogodb.

Minuli teden je izbruhnil v dveh pokrajinah, kjer se nahajajo svetovnoznani petrolejski vrelci, požar ogromnega obsega in sicer v Ploesti na Rumunskem in v Venezueli v Ameriki. V Venezueli je požar zahteval že nad 500 smrtnih žrtev in tisoče ranjencev.

Turčija je sklenila odpoklicati vse rezerviste z bolgarske meje, ki jih je ob poostitvi evropske napetosti mobilizirala.

Maršal De Bono, ki je bil pred kratkim imenovan za inšpektorja vojske v Albaniji, Libiji, na Dodekanazu in v Vzhodni Afriki, je te dni obiskal Albanijo.

65 irskih republikancev, ki so jih aretirali na severnem Irskem, je bilo pripeljanih v Anglijo, kjer so jih oddali v koncentracijsko taborišče.

Italijanski listi pišejo o nedavno v Sofiji podpisnem gospodarskem dogovoru med Italijo in Bolgarijo, da so se pogajanja vršila v ozračju največje prisrčnosti in medsebojnega razumevanja in da so tako odstranila vse težkoče.

Belgijski kralj je sprejel v avdienco ameriškega poslanika v Bruslju Davisa in imel z njim daljši razgovor.

Japonci so zasedli Ahkoi. Ahkoi je zadnje kitajsko pristanišče, ki se doslej še nahajalo v posesti kitajske narodne vlade.

Iz naše države

Nakaznica za nakup obleke in perila.

Nakaznice za nakup obleke in perila so bile uvedene že pred dobrim mesecem. Izstavljali so jih na deželni občinski uradi, v mestih pa posebne v to določene pisarne. S 1. novembrom je uvedena posebna nakaznica za oblačila (Kleiderkarte). Nakaznica rumene barve je določena za moške, oranžna za žene, zelena za dečke, modra za dekleta, roza za otroke od 2. do 3. leta. Malčki v prvem letu karte ne rabijo. Nakaznica je veljavna do 31. oktobra 1940 ter ima zaznamovanih 100 odrezkov ali točk. V letu dni sme torej ena oseba porabiti 100 odrezkov ali točk, pri čemer se šteje na sledeči način:

Za moške: 1 robec 2 odrezka, nogavice 5, rokavice 7, spodnje hlače, dolge 20, kratke 12, srajca 20, ovratnik 3, nočna srajca 25, kompletna obleka 60, hlače 20, zimska jopica 40, plašč, dežni 50, kravata 3 odrezke. — **Za žene:** robec 1, nogavice 4, rokavice 5, volnena jopica 25, volnena srajca 10, navadna srajca 6, predpasnik 25, volnena obleka 40, bluza 15, kostum 45, jopič 20, 1 m volnenega blaga do 94 cm širokega 14, nad 94 cm 18, drugega blaga do 94 cm širokega 8, nad 94 cm 11 odrezkov. — **Za dečke** do 14. leta: robec 2, nogavice 2, spodnje hlače 5, srajca 10, nočna srajca 15, predpasnik 4, deška obleka 12, hlače 6, plašč 30, volnena jopica 15. — **Za deklice** do 14. leta: robec 1, dolge nogavice 5, kratke 3, volnena jopica 12, srajca 6, spodnja srajca 5, predpasnik 6, nočna srajca 12, volnena obleka 20, navadna obleka 15, bluza 8, suknjič 10, volnen plašč 25, navaden plašč 18. —

Za otroke od 2. do 3. leta: robec 1, dolge nogavice 3, kratke 1, volnena kapičica 4, volnen jopič 8, srajca 2, predpasnik 3, nočna srajca 4, poletna obleka 10, zimska obleka 16, suknjič 8, plašč 15. (Podroben seznam je na razpolago v vsaki trgovini.)

Vseh 100 odrezkov mora zadostovati za celo leto. A tudi dne 31. oktobra 1940 se lahko porabi naenkrat vseh 100 odrezkov. Do 1. novembra 1939 sme ena oseba porabiti največ 30 (otroci do 3. leta 35) točk, žene in dečki do 1. januarja 1940 nadaljnjih 10, moški in deklice do 1. februarja nadaljnjih 10, do 1. marca žene in dečki spet 20, do 1. maja žene in dečki 20, do 1. junija moški in deklice 20, do 1. avgusta žene in dečki 20, do 1. septembra moški in deklice 20 točk.

Vsakomur je prepuščeno, kaj kupi in kje kupi. Vsak preudari sam, kaj mu je na obleki in perilu najprej in najbolj potrebno, pri nabavi pa se bo moral ozirati na svoto določenih točk in se na predpisani termin uporabe. Obleka ali kostum se ob potrebi lahko takoj kupita, drugi par dolgih nogavic smejo žene kupiti s 1. januarjem, možje s 1. februarjem 1940. Nogavice za dečke, deklice in otroke se lahko takoj kupijo v večjem številu. Kupovanje blaga po metrih je v primeri z nakupom že izgotovljene obleke neugodnejše. Bojazen pa, da bi oblek ali perila primanjalo, je kljub možnostim, da začasno to ali drugo blago lahko poide, odvišna.

Potrebna je legitimacija.

Po odredbi mora vsak državljan, ki je dosegel vsaj 15. leto, biti v posesti osebne legitimacije, na kateri so raz-

vidni njegovi osebni podatki in njegova slika. Inozemci morajo nositi s seboj svoj potni list. Policija ima nalog, da se s kontrolami uveri o izvedbi te odredbe. Kdor nima sami nobene legitimacije s sliko, naj si nabavi tako imenovano „Kennkarte“, katero mu izstavi orožniški urad.

11 milj. RM za zimsko akcijo.

Drugo novembersko nedeljo so člani nar. soc. formacij nabirali za zimsko akcijo. Skupno so nabrali v vsej državi nad 11 milj. mark, t. j. za tretjino več kot začetkom lanskega novembra. Izmed vseh nemških pokrajin se je najbolj izkazala Vzhodna marka.

Sama zdrava dekleta v delovni službi.

Drž. vodja delovne službe je odredil, naj se sprejemajo v delovno službo samo zdrava dekleta. Pred nastopom se bodo dekleta po zdravniških preiskalah in bodo potrjena samo ona, ki so za obvezno službo sposobna. Tudi med službovanjem se vršijo zdravniške preiskave.

Veliki novci za 2 marki iz prometa.

Srebrni novci za dve marki, ki nosijo na eni strani označko vrednosti in hrastov venec in na drugi strani drž. orla, se s koncem leta vzamejo iz prometa. Kovanci za dve marki s sliko feldmaršala Hindenburga ostanejo še naprej v veljavi.

Vesti iz Jugoslavije

Govor predsednika vlade.

Dne 10. novembra je govoril na zborovanju beogradske JRZ predsednik stranke in vlade Cvetkovič in je med drugim dejal: Interesi zdrave Jugoslavije zahtevajo popolno pravico in enakost za Srbe, Hrvate in Slovence. Državo držijo narodna čustva, narodna odločnost in pripravljenost, žrtvovati se za njene interese do skrajnih mej. O glavnih vprašanjih, katere je treba rešiti, bo sklepalo ljudstvo potom svojih svobodno izvoljenih predstavnikov. Potem ni nevarnosti, da bi narod sklepal proti svojim interesom. Stremljenje kraljevske vlade gre za tem, da se politično življenje uredi v zmernem, toda gotovem tempu. Naš narod želi to, kar je potrebno za zdravo in dolgo življenje.

Volitve v senat.

V nedeljo 12. novembra so se vršile po vsej kraljevini volitve v novi senat. Izvoljenih je bilo 37 senatorjev, ki vsi pripadajo vladni stranki. Istočasno je knez-namestnik Pavel v smislu ustave imenoval drugih 37 senatorjev, med njimi predsednika vlade Cvetkoviča, vodjo Hrvatov in podpredsednika vlade dr. Mačka, Hrvata Košutiča in Krnjeviča, vodjo muslimanov ministra Kulenoviča, predsednika bivšega senata dr. An-

Podlistek

Na onem svetu.

Elin Pelin.

Ko je šla po vasi novica, da je ded Matejko umrl, ni nihče verjel, da je res, kajti on se je strašno rad šalil, pa so ljudje mislili, da je tudi to novico sam raznesel. Ko pa je baba Jova pripovedovala o njegovi zadnji uri, so se vsi prepričali, da se to pot ni šalil. Prišel je človek iz gozda, raztovoril oslička, ga privezal, mu nametal sena, ko pa je stopil v hišo in sedel zraven ognjišča, da bi si našgal pipo, ga je nekaj ko prerezalo čez sredo, legel je, zastokal in ...

Zbrali so se sosedje, tudi baba Jova je odšla. Ubožec je ostal sam. Sam s svojim krotkim osličkom, golobjesivim, pokornim in krotkim ko nuna. Odšla je baba Jova, toda duša, ali jo je mogoče zadrževati? Toliko da sem mu zapila, je pripovedovala, naj se prekriža, pa si je, moj Bog, prizadeval, toda niti premakniti se ni mogel. Prinesla mu je kozarček žganega in mu ponudila. Vzel je, se nasmehnil, celó oči so se mu zasvetile in ... — izdihnil je.

Z nasmehom na ustnicah je izdihnil. Ali zato, ker mu je prav takrat duša

lezla v nebesa, ali pa zato, ker je videl žganje — tega ne ve nihče povedati.

Ko se je ubogi ded Matejko napotil na oni svet, se je najprej ustavil na križpotju, kjer je bilo mnogo takih popotnih, kakršen je bil sam.

„Srečno pot!“ jih je pozdravil in jih brez posebne premisli vprašal:

„Hej, pobratimi, katera pot pelje v pekel?“

Vsi so ga začudeno pogledali.

V pekel, katera pot pelje v pekel?“ jim je z visokim glasom pojasnil ded Matejko.

Pokazali so mu in napotil se je po njej.

„Gotovo me bodo tjakaj vtaknili,“ si je mislil, „čakaj, bom vsaj prišel pravi čas ... Jaz, ubožec, nisem za nebesa ... nebesa so ustvarjena za gospodo. V teh cunjah in s temi razpokanimi rokami me ne bo nihče pustil tja! Osemdeset let sem vlekel in se trafil ko pes, ali bom vsaj sedaj našel mir? Res, skušal sem živeti po božjih zapovedih, toda kdo te vpraša po tem. Gospod ne bo sédel in se oziral na take, kakršen sem jaz. Mi smo zapisani v hudičevo knjigo že od takrat, ko smo prišli na svet ... In čeprav sem bil pravičen, grešil sem vsaj s tem, ker sem pil! Bil sem pijanec! Zaradi muk in težav sem pil, res, toda pil sem. Koristi tako in tako ne bo

nobene, sem se mislil, pij! ... Pij, pa naj se že konča kakorkoli! ... Lepo sem se postlal za pekel. Sedaj sem se tudi napotil tjakaj. Če človek že mora utoniti, naj utone v globokem.“

Daleč je prišel ded Matejko, poglobljen v svoje misli. Pa ga je nenadoma potegnil angel od zadaj za kožuh:

„Hej, človek, postoj, kam greš? ...“

„Pa v pekel, kam!“ je odgovoril starček.

„V pekel, praviš? Zašel si, ded!“

„Zašel da sem, ne, prav sem se napotil ... Vem, kam kdo spada, nikar me ne glej, ker sem preprost.“

„Ampak ti si zapisan za nebesa ...“

„Hej, dečko, naprej grem, pa nikar se ne norčuj iz starega človeka, ni lepo ...“

Ko je angel uvidel, da na lep način ne bo nič dosegel, je objel starčka in ga odnesel proti svetlemu nebeškemu prostranstvu, od koder je dišalo po čudovitem kadilu in kjer so v rojih frfotali svetli angeli s prežilkovimi vejicami v rokah in vsi prevzeti peli: „Svet, svet, svet Bog Sabaot!“

„Hej, dečko, kam me vlečeš, gospodarji bodo hudi nate, kaj ne čutiš, da zaudarjam po zganju?“ je vpil ded Matejko in se napačal, da bi zbežal, toda angel je letel vedno hitreje in ga zanašal vedno višje in v vedno svetlejšo širjavo, dokler nista prispela do nebeških

vrat. Iz zlata so bila in dragocenega kamenja in svetila so se ko samo sonce. Pred temi vrati je čakal sveti Peter s srebrnim ključem v rokah in z veliko knjigo pod pazduho.

„Iz katere vasi si?“ se je obrnil proti dedu Matejku in začel listati po knjigi. Ded Matejko ni vedel kaj početi. Sem, tja, pa je odprl usta:

„Ja, iz Podujena sem ...“

„Iz Po ...?“

„Iz Podujena!“ je glasno zavpil ded Matejko, ker je mislil, da sveti Peter slabo sliši.

„Po ... Po ... Po ...“ je začel sveti Peter listati po knjigi, „Podujen ... Dobro — pravičen si.“

„Ni mogoče! ... To bo napaka, sveti Peter!“

„Kakšna napaka? Tole ni zelnik, ampak knjiga s številko na vsaki strani, vezana in z žigom božje roke“, je začel sveti Peter riniti vanj ...

„Prav, samo da se kasneje ne boste skesali“, je odgovoril ded Matejko.

„Čemu?“

„Ampak, človek božji, pil sem rad in ne verjamem, da sem med pravičniki.“

„Dosti si pil, pa si tudi dosti trpel, zato ti je odpuščen“, je odgovoril sveti Peter in mu odprl vrata.

(Konec sledi.)

tona Korošca i. dr. — Nemška manjšina je zaprosila, naj imenuje regentski svet za senatorja tudi dva Nemca.

Volitve v Skupščino in občine.

Mnogo se piše o predstojajočih volitvah v narodno skupščino, v Hrvatski sabor in v občine. Volitve se bodo vršile po novem zakonu, ki bo predvideval predvsem tajnost glasovanja. Termin volitev še ni znan in je težko verjetno, da bodo volitve še v tekočem letu.

Kaj bo dobavila Nemčija?

Nemško-jugoslovanski odbor v Beogradu je razpravljal o trgovini med Jugoslavijo in Nemčijo. Med drugim je določil kontingente nemških dobav. Izmed postavk navajamo najvažnejše: 12.000 ton soli, 15.000 ton celuloze, 10.000 ton rotacijskega papirja, 12.000 ton železnih izdelkov, nad 20.000 t raznih strojev, 8000 t motornih vozil, 220.000 t

črnega premoga, 10.000 t umetnega voska, 8000 t surovega železa i. dr. V januarju se bodo razgovori nadaljevali.

Še kaj: V Ljubljani so razstavile jugoslovanske likovne umetnice. — V Dalmaciji vlada taka toplota, da so spet odprli kopališča. — Minulo nedeljo je nabirala Slovenska straža v vsej Sloveniji narodni dinar. — Iz trnovske cerkve v Ljubljani je neznan zločinec ukradel pozlačeno monštranco. — Društvo „Maribor“ pripravlja številne božičnice ubogih otrok na severni meji. — Beograjska občina je postavila spomenik Nikoli Hartwigu, ki je bil leta 1914 ruski poslanik v Beogradu in veljal kot velik prijatelj Srbije. — Vatikan je naročil v Jugoslaviji 50 vagonov pšenične moke. — 5000 ha zemlje v južni Srbiji je doslej posajenih z bombažem. Proizvodnja bombaža raste z vsakim letom. — 150 Hrvatov z nadškofom Stepinacem na čelu je romalo v Rim, kjer jih bo sprejel tudi sv. oče.

Čirom naše zemlje

Priča to nam zgodovina.

Večkrat že smo naglasili, da se odkrivajo v zadnjem času novi pogledi na slovensko zgodovino pred tisočletjem. Predvsem zgodovinar dr. Josip Mal je dokazal, da je trditve, češ mi Slovenci nimamo svoje posebne zgodovine in smo bili vedno sužnji drugih narodov, lažnjiva. Res je sicer, da je le malo pisanih poročil o razmerah starih Slovencev, a kar jih je, nakazujejo, da smo bili Slovenci že v svoji prvi zgodovini državotvoren narod. Starejši od listin in zgodovinskih spisov pa so navade in običaji ter mnogi do danes ohranjeni pravni izrazi, ki pričujejo o nekdanjih razmerah, o katerih dosedanja zgodovina molči.

Prva slovanska država je bila vojaško organizirana. Obsegala je tisočnije, stotnije in desetke. Ustavna listina kremšmünsterškega samostana iz leta 777 omenja slovensko desetko, katero upravlja desetnik Taljub in stotnik Sparun. Province stare ruske države so se imenovalle tisočnije in novgorodskega tisočnika so Nemci nazivali „Herzog-a“. Tisočnika Physsona imenuje omenjena listina župana, kar kaže, da so Slovani stari naziv pozneje zamenjali z obrskim imenom „župan“. Slednji naziv izvajajo namreč jezikoslovci iz obrskega besednega zaklada.

V vseh slovanskih jezikih je udomačena beseda „veča“. Svobodni Slovani se zbirajo na veči ter se posvetujejo o splošnih zadevah. Na veči si karantanski Slovenci še pod nemško nadoblastjo volijo deželnega kneza. Že sredi 6. stoletja piše rimski zgodovinar Prokopij o Slovanih, da o vseh stvareh javno razpravljajo. Ko nadomestijo slovenske vojvode tujerodni knezi in vladarji, gine stara pravica slovenske veče kot svobodne volitve narodnega poglavarja. Starodavno večo imenujejo le še sodne zbornice tržanov in kmetov, še pozneje postanejo veča shodi podložnikov posameznih grajščin, kjer se na veči ugotavljajo najemniške zadeve in plačujejo davščine. V slednjem pomenu je ohranjena „veča“ do današnjega dneva. Še danes namreč plačujejo koroški Slovenci svoj davek kot „večo“.

Ponekod se je ohranila do danes tudi beseda „pojezda“. Pogosto srečujemo to označko v srednjeveških in poznejših virih. Tudi ta beseda znači v svojem prvem pomenu starodaven slovanski pravni običaj. V primerih tožb zaradi meja je moral sodnik odjezditi na sporno ozemlje. Navada je namreč bila, da so o mejnih zadevah razsojali vedno na kraju sporne posesti, kjer je sodnik s svojim spremstvom objezdil meje. Rusi imenujejo svoje upravne okraje ujezde, kar znači, da so njihovi knezi oziroma uradniki večkrat prejezdili celo deželo. Pojezda pomeni pozneje podložniško večo, na kateri je zemljiški gospod ugotavljal posest in dajatve svojih kmetov. Še pozneje so imenovali pojezdo trdo razvado, da so grajščaki ali valpti pošiljali na kmete svoje konjenike, ki so jih morali podložniki rediti dotlej, da so poplačali svoje davčne zaostanke.

Poklon se je pri vseh Slovencih imenoval prostovoljen davek ali dar podložnikov svojemu knezu. Pozneje so kmetje zemljiški gospodski dajali v poklon ob večjih praznikih, za božič, veliko noč in binkošti, kake malenkosti zlasti za gospodovo kuhinjo. Ta prvotno prostovoljna dajatev je postala v poznejši dobi dolžnost in sitno breme.

Obred ustoličenja karantanskih vojvod sega v pogansko davino nazaj. Še danes obstoja pri Gospej Sveti selišče z imenom „Rottheis“ ali slovensko: Rotišče. Rotišče je bil kraj sodnih zborov ali volilne veče. Obred sam se sklada s poganskim načinom priseganja ruskih knezov. Tako nam pripoveduje zgodovinar o priseganju ruskega kneza Olega v Carigradu: bizantinski cesar je prisegel na križ, Oleg, ki je bil pogan, pa se je zaklel pri svojem orožju, pri bogu Perunu in pri Volosu, bogu živine. Tudi karantanski vojvoda je po izvolitvi zamahnil na knežjem kamnu z mečem, potem ko se je odkupil s konjem in bikom. Posebnost ustolitvenega obreda je dejstvo, da se poklonitveni pozdrav in izpraševanje deželnega kneza vrši izključno le v slovenskem jeziku. Povsod drugod, na Angleškem, Nemškem, Francoskem, Španskem in v Italiji je pri kronanskih svečanostih neomejeno vladala latinščina. Koroškega vojvoda je smel Slovenec tožiti pred sodnikom v deželi in ne pred cesarskim sodiščem, kakor je to vedelo nemško pravo za Nemca. Toženi vojvoda pa se je smel pred samim cesarjem zagovarjati v slovenskem jeziku.

Slovenci smo posedli zemljo, na kateri že bivamo nad tisoč let, kot svobodni narod, ki si je sam volil vero in postav. To sprčujejo v zgodovinskih spisih omenjane in v ljudski govorici ohranjene besede, kot so: veča, pojezda, poklon, zlasti pa staroslavni ustolitveni obred koroškega vojvoda.

Še o nakaznicah za perilo in obuvalo. Novo uvedena karta za oblačila ne velja za moške letne in zimske plašče, za ženske zimske plašče, za posteljno in hišno perilo ter za delovne in poklicne obleke. Kdor si kupi nov plašč, mora prinesiti v dokaz svoj stari plašč. Kdor ima večjo družino, sme stari plašč ohraniti doma, ostali ga morajo oddati. Posteljnega in hišnega perila zaenkrat ne bomo kupovali. Za navedene plašče ter delovne obleke si je treba oskrbeti običajno nakaznico (Bezugschein). Klobuke lahko prosto kupujemo. Proste so tudi žalne obleke. Za čevlje je treba nakaznic. Naravna svila je prosta.

60 koles brez lastnikov. Na celovski policijski direkciji je bilo letos oddanih nad 60 koles, katerih lastniki so neznan. Kolesa so bila ali najdena ali pa jih je policija zaplenila pri sumljivih osebah. Zelo pogosti so slučaj, da se kak dolgoprstnež kje na deželi polasti kolesa, se z njim pripelje v mesto in ga iz strahu pred policijo neopažen spet pusti. Kdor pogrša svoje kolo in bi ga lahko točno opisal, naj se javi pri pristojnem uradniku celovške policije.

Pozdrav z fronte. Sprejeli smo sledeče pisemce: Vsem rojakom in rojakinjam posebno našim mamicam in dečlam pošiljam pozdrave z zahodne fronte slovenski fantje, doma ob sinji Dravi. Šimon Zupanec, Gregor Plavec iz Struge v Rožu, Joško Amruš iz Svaten pri St. Jakobu. Uredniku pa se prisrčno zahvaljujemo za „Koroškega Slovence“, ki nam je v tujem kraju dragocen zaklad. Na svidenje!

Ludmannsdorf — Bilčovs. (Slovo Adamove mame). Spet so se oglasili 30. m. m. zvonovi naše cerkve ter sporočali daleč naokoli tužno vest, da se je preselila v boljši svet pd. Adamova mati. Dolgo vrsto let je s svojim možem gospodarila najprej na Janeževem domu v Pugaru in potem na rojstnem domu svojega moža pri Adamu v Bilčovsu. Vse njeno življenje je bila ena sama žetev za dom in družino. Bila je rajna tiha v veselju in žalosti. Znala je v molku in potrpljenju prenašati vse, kar pač življenje more prinesiti slehernemu zemljanu. Ljubila je dom, ljubila cerkev, a se vedno tudi zavedala, da je Slovenka. Končno jo je pred tremi leti bolezen vrgla na bolniško posteljo, iz katere jo je sedaj rešila smrt. Tudi v boleznih je pokazala vse svoje junaštvo in dokazala, kako veren človek nosi vse hudo s potrpljenjem. Na zadnji poti je rajno spremljala velika množica pogrebcev. Naš pevski zbor se je od rajne poslovil z ganljivimi žalostinkami. Naše sožalje zaostalemu možu, kateri je rajni stregel z vzgledno požrtvovalnostjo, in tudi vsem njenim otrokom! Rajna naj uživa pri Bogu večni mir!

Škocijan — St. Kanzian. (To in ono). Dolgo nič, pa zato sedaj več. Da ne boste nas Škocijancarje smatrali za zajce. Pridelek smo pospravili. Mnogi so obžalovali naglico, s katero so spravljali krompir in repo. Delali so v dežju in hladu, vmes se hudovali nad snegom. Njihovi bolj pozni sosedje pa so spravili krompir in repo v najlepšem jesenskem vremenu. Krompir je izpadel srednje dobro, prav dobra je repa. — Mnogi kmetje si sedaj napravljajo silo za kisanje krompirja. Sploh je za kisanje krmil med nami veliko zanimanje in prav ima člankar minule številke, ki je trdil, da dajejo tovrstne gospodarske naprave našim vasem posebno barvo. — Imamo tudi že gospodarja s traktorjem, ki naj mu nadomesti konje. Je z njim prav zadovoljen in tudi sosedje, ki si tega železnega konja izposodijo. Večkrat pridrdra na naše njive tudi klosterski traktor iz Dobrle vesi. Smo pač v prednosti, da so naše njive v ravnini in da se naš grunt tudi železnemu stroju rad uklone. — Tvrdka Leitgeb gradi v naši občini prav veliko tovarno, v kateri bo izdelovala posebne deščice za mobilije. V velikih parnih stiskalnicah bodo stiskali deščice iz vseh mogočih lesnih odpadkov. — 12. t. m. smo imeli v fari žegnanje. Praznovali smo ga bolj v družinah. — V Grabalji vesi se je v nekem hlevu pojavila parkljevka. Gospodarjev se je lotila velika skrb. Veterinarna policija je takoj odredila protiukrepe. Vso živino so cepili in je ostala teden dni v hlevu. K sreči se ku-ga ni širila naprej. — Ob Zablatniškem jezeru so postavili nekaj novih stavb za strankino športno igrišče.

Nesreča devetletnega dečka. Mali Viktor Kriber z Brda pri Šmohoru se je vozil z očetom na vozu, v katerega je bilo vpreženih par volov, domov. Med potjo je oče vola ustavil, da opravi neko naročilo, sinčku pa zabičal, naj pazi na vprego. Medtem ko se je oče mudil v hiši, vola potegneta, deček se zvrne pod voz in si zlomi levo roko. Krčeviti jok takoj prikličje očeta, ki je sina nato odpeljal v beljaško bolnico.

Krčanje — Greutschach. Začetkom novembra smo pokopali 69 letnega Koroševskega očeta Janeza Grilc. Rajni je dosegel 69 let. Z neverjetno ljubeznijo in marljivostjo je gospodaril na posestvu, katerega je imel v najemu. Vzgojil je 10 otrok, ki bridko žalujejo za umrlim. Njegovega pogreba so se udeležili gospodarji od blizu in daleč. N. v. m. p.

Koroški drobiž. V petek je bilo otrovno prenovljeno celovško gledališče s slavnostno prireditvijo Goethejevega „Egmonta“. Govorili so uvodno

nadžupan celovškega mesta dr. Franz, župan Schranzhofer in dež. propagandni vodja Druml. — Pri Podklostru se je ponesrečil s kolesom 10 letni Janez Wiegele. — 44 letni Rudolf Pinter s Podkorena si je pri nesrečnem padcu zlomil desno roko. — V Celovcu je umrl zobozdravnik dr. Walter Grient-schnigg. — Delavcem z nadurami ali nočnim delom so dovoljeni dodatki na živilih. — V nedeljo 19. t. m. je dež. vodja nar. soc. stranke Kutschera otvoril ob Baškem jezeru mladinsko zavetišče „Saarpfalzhaus“. Prihodnjo vigrad že ga bo prevzela mladina iz vseh predelov nemške države. — Celovski letalski regiment je minuli teden sprejel iz rok generala protiletalske artiljerije Hirschauer-ja zastavo, podeljeno po vrhovnem poveljniku zračne vojske feldmaršalu Göringu. — V Bajtišah pri Borovljah je šel v prostovoljno smrt delavec Jožef Pegrin. Vzrok je neznan. — Nemški gospodinjki tečaji so se pričeli v Železni Kapli, v Grebinju in v Bilčovsu.

Naša prosveta

In ve, dekleta?

Zredčile so se fantovske prosvetne vrste. Izmed odbornikov jih je število na vojni fronti, domala vsi pa so v posesti vojaške izkaznice. Zato zijajo v odborih naših društev vrzeli in se je v srca mož in fantov naselila neka negotovost. Nadalje čutimo, da v našem času ne mičejo več premnoge oblike dosedanjega kulturnega delovanja in je treba novih, času in prilikam bolj primernih.

Redki so med nami, ki bi se vočigled novemu razvoju izneverili večnim vzorom naše prosvete — Bogu, narodu, domovini. V vsem našem narodu je silna in kričeča potreba notranjega zbiranja ter tihega, ustvarjajočega dela. Cilji ostajajo vsikdar isti, le pota do njih se spreminjajo.

To dvojje — vsled vojaške službe zadržani fantje-prosvetasti in pa potreba novega, bolj v globino kot širino stremečega dela — nakazuje dekletom posebno nalogo v okviru slovenskih kulturnih društev. Že po svojem značaju deklet ne ljubi šumnih nastopov in velikih prireditvev. Bolj ji pristojna malo, podrobno, bolj neopaženo delo. Prosveta od osebe do osebe, prisrčni in domači družinski sestanki, članski shodi, pouk ob lepi knjigi ter ob dobrem časopisu, razvedrilo ob ubrani, mehki pesmici ali ob mirnem, blažecem instrumentu, pobuda od rojaka do rojaka, šolanje malih in najmlajših v materinščini po neprisiljenem razgovoru ter končno lastna osebna rast v tistem preišljevanju ali ob pomenku z zrelimi in izkušenimi — to je dekliski del prosvete. Ta kos kulturnega delovanja hoče ostati skrit in skromen, kot je dekletov značaj. Fant si želi nastopa na odru, se veseli glasne pesmi v zboru, glasna je njegova izpoved in polna korajže njegova kretnja. Pa da bi bila naša prosveta samo v fantovskih rokah, prehitro bi se poplitvila ter se izožila na bolj zunanje oblike, ja, morda bi se s časom prelevila celo že v prazno „aufbiksprosveto“. V ozadju velike prireditve ali navdušene manifestacije mora biti nebroj podrobnega dela, vztrajnosti in požrtvovalnosti, pred nastopom in manifestacijo je treba duhapolne prosvete v malem, če naj sta navdušenje in manifestacija resnični in doživeti.

Sedanja prosvetna doba se nam zdi podobna nekaki pripravi na daljno manifestacijo. Tisoče mladih src in marljivih rok mora biti na delu, da bomo lahko spet kedaj glasno izpovedali svojo nezmagljivo vero v večne naše vzore. Naša slovenska kulturna društva rabi jo danes za dobro in plemenito gorečih dekliskih duš in neumorno požrtvovalnih dekliskih src. Ponekod je treba zbirati in opogumiti razkropljene in razdrobljene prosvetne vrste. Vedro bodrilo in stisnjena desnica često zadostujeta. V nekatere družine se je naselila neka bojazen, da si njihovi člani ne upajo več izpovedati, kar so in kar hočejo. Dekle od fare lahko z eno samo dobro besedo spet upostavi ravnovesje boječih in ma-

lovernih. Drugod si naši po stari navadi želijo domačih sestankov, da bi čuli izpoved slovenske vere in čutili utrip slovenske kulture. Dvorano prav posrečeno nadomesti preprosta kmečka soba, pesem deklet zastopa začasno razišli se fantovski zbor, vrhutega še kratak prizorček in dober, primeren govor, pa je pridobljena dragocena prosvetna urica. Eno samo priporočilo zadostuje danes za dobro knjigo ali dober list. Naši malčki se pa kar že sami ozirajo za njo, ki bi zajela njihova nedolžna, lepote in resnice žejna srčeca.

Nedavno smo zapisali, da verujemo v našo slovensko koroško ženo. Kot vsikdar bo tudi v sedanjem času postavila „celega moža“, naša družina, naša vas in naš narod so pri njej v dobrem zavetju. Dobršen kos naše slovenske prosvete na Koroškem pa izročamo slovenskim dekletom v nadi, da bodo dobre hčerke svojih dobrih mater.

Ludmannsdorf — Bilčovs. Vsled tehničnih ovir smo za nedeljo 19. t. m. napovedani občni zbor našega kulturnega društva „Bilke“ preložili. Vršni se na praznik Brezmadežne 8. decembra ob pol 3. uri pop. pri Pomoču. Člani naj se zbora sigurno udeležijo.

Zell — Sele. V nedeljo 26. t. m. priredi slov. kulturno društvo „Planina“ v gostilniški sobi pri pd. Mažeju svoj letošnji redni občni zbor. Na sporedu poleg poročil, razlage pravil in volitev še govor in petje. Člani naj se polnoštevno odzovejo. Začetek ob 11. uri predpoldne.

Naše gospodarstvo

Zemlja pod povečevalnim steklom.

Vsakemu kmetu bi se morala nuditi enkrat možnost, da si ogleda življenje in vrvenje v eni sami kepi svojega grunta. Ob tem pogledu bi zadobil pravcati respekt pred ono skrivnostjo, ki se ji pravi življenje in ki ga obdaja na njegovi zemlji vse naokrog. Naj mu posredujejo vsaj kratek opis njegove zemlje.

Zemlja ni mrtva tvarina. V njej je vse polno majhnih, živih bitij, bakterij. To so zelo drobna bitja, ki žive do 50 cm pod površino, največ jih je pa 10 do 20 cm pa tudi do 50 cm globoko. Ta bitja si silno občutljiva in jih navadna sončna svetloba na milijone in milijarde uniči, če so ji izpostavljena na zemski površini.

Bakterije pospešujejo razpadanje rastlinskih in živalskih teles. Prištevamo jih sicer k rastlinam, toda glede prehrane se bakterije približujejo živalstvu, ker se hranijo z organsko snovjo. Zato so nekak vmesni člen med rastlinstvom in živalstvom. Znanstveniki - naravoslovci jih delijo v zračne in brezračne. Zračne bakterije potrebujejo za svoje delovanje zraka, brezračne žive tudi v prostorih, kjer je zraka le malo. Zračne bakterije so poljedelcu po večini koristne. Njihovo delovanje pospešujemo s pravilnim obdelovanjem zemlje, z okopavanjem, rahljanjem in pletvijo. Plitvo podorani hlevski gnoj bodo bakterije kmalu razkrojile in pripravile rastlinam užitho hrano. Najvažnejše zračne bakterije so dušične in sicer take, ki razkrajajo beljakovinske snovi v amonijak, ter take, ki izpreminjajo amonijak v soliter, ki ga rastline najraje uživajo. So pa tudi take dušične bakterije, ki črpajo prosti dušik iz zraka.

Bakterije, ki črpajo dušik iz zraka, so kmetove najboljše pomočnice. Te bakterije bogatijo zemljo z dušikom. Od teh so zopet najvažnejše tako imenovane gomoljčnice, ki tvorijo v sožitju z rastlinami-metuljnicami koreninske gomoljčke in se deloma hranijo z zračnim dušikom. Tako pravimo, da nekatere rastline bogatijo zemljo z dušikom in sicer so to: fižol, grah in druge stročnice (detelje itd.). One nudijo bakterijam škrobno hrano, te pa preskrbe omenjenim rastlinam dušično hrano.

Gnilobne bakterije razkrajajo brezdušične organske snovi kot škrob, v-laknino, tolišče i. dr. ter povzročajo trohnjenje. Iz razkrajajočih snovi izhajata voda in ogljikov dvokis.

Brezračne bakterije žive tam, kjer je le malo ali pa nič zraka, torej v globljih plasteh in v stlačeni vlažni zemlji. Smatramo, da so rastlinam škodljive. Veliko škodo napravijo v gnojnicah, ki jo zbiramo v odprtih jamah, ker ji odvzamejo važne hranilne snovi tako, da razkrajajo gnojnico v vodo in dušik, ki sproti uha-ja v zrak. Če gnoj pregloboko zaorjemo, da ga dobijo v roke bakterije, ki gnoj le splesnijo in ne napravijo iz nje-ga rastlinske hrane.

Ostane sedaj še vprašanje, zakaj gnojimo. Predvsem dovaja gnoj zemlji koristne bakterije in bakterijam pa hranilno organsko snov. Z letnim pridelkom se zemlji odtegnejo hranilne snovi, zredči se število drobčenih bitij in zemlja sčasoma opeša, ker nima več dovolj hrane najprej za bakterije in potem za rastline. Zemlja, ki nima več nobene hrane in je zamrlo v njej tudi življenje mirijad njenih bakterij, pa je mrtva.

inž. Rado Lah.

Dobava umetnih gnojil. Dočim so količine fosforove kisline in dušičnastih gnojil nekoliko omejene in bo treba z njimi štediti, je kalijevih in apnenih umetnih gnojil dovolj. Odsvetuje se danes dobava večjih količin gnojil, namenjenih za drugo jesen. Naročajo naj se samo gnojila, ki jih name-ravamo uporabiti v bližnjih tednih ali mesecih. Težave obstajajo tudi v prometnem oziru in le ob dobri disciplini kmetov je redna dobava zajamčena.

Stroj — kmetov pomočnik. Vedno bolj očitno postaja, da se naše kmetijstvo sprijaznjuje z industrializacijo svojega gospodarstva. Poleg trijerjev, mlatičnih strojev, obračevalcev i. dr. si veliki posestniki v ravninah že mislijo nabaviti male traktorje, ki naj jim nadomestijo vprežno živino. Vrednost vseh strojev v naši državi cenijo na 9 milijard mark. To se pravi, da postaja stroj resnično kmetov pomočnik.

Kozjereja v gorah. V zadnjem času je čutiti, da narašča zanimanje za umno kozjerejo. Koza je govedo malih kmetij v gorah. Izredno je skromna pri izbiri krme, zato pa seve požrešna. Najbolj tekne kozi paša. Ki naj traja čim dalje. Ob paši živali ni treba krmiti v hlevu. Hudo je kozam, ko pritisne mraz in pade sneg. Navadno morajo zimski čas pregladovati. Koza ima najraje seno s suhih, sončnih, malo gnojnih travnikov. Mlekaricam naj bi dajali do enega kilograma pogačic ali otrobi. Zelo rade imajo živali sol in dovolj čiste vode.

Kako pridemo lesnemu črvu do živiga. — Čim zapazimo v naši mobiliji male kanale, ki nam nakazujejo škodljivca na delu, postopamo najboljše na sledeči način: V jamico nakapamo par kapljic razredčenega kreolina in jo zadelamo z mizarskim lepilom. Takoj ko pridejo črvički v dotiko z oljem, poginejo, posebno če jim vrhutega primanj-ka prepotrebne zraka.

Kaj vse izdelujejo iz krompirja? Krompir je nadvse hvaležen sadež. Najprej nam služi za hrano. Da bi ne bilo krompirja, bi morali v mnogih domovih preizkusiti lakoto. Potem je krompir važna krmska sredstvo, brez katerega si umne živinoreje in svinjereje ne moremo več predstavljati. Iz krompirja izdelujejo posebne tovarne škrob, moko, sago. Krompirjeva moka je važna surovina za slaščičarne in pekarnice. Krompir je surovina industrije lepil. Iz njega izdelujejo sladkor in sirup, ki služita tovarnam slaščic, čokolade, sadnih konzerv, sadnega soka, umetne strdi, oceta i. dr. Nobena tovarna, ki se bavi z izdelovanjem oziroma pripravo hranil, bi ne mogla krompirja pogrešati.

Živinski trg v Celovcu. Voli A 85—91, B 77—83, C 57—73, D do 56 pf za kg. Telice A 81—87, B 73—79, C 53—69, D do 62 pf, krave A 79—85, B 69—77, C 47—65, D do 46, biki A 75—81, B 67—73, C 47—63, D do 46 pf za kg. — Svinje do 150 kg in več 1.16—1.18, od 135 kg do 149.5 1.14—1.16 RM, od 120 do 134.5 kg 1.12—1.14 RM, od 100 do 119.5 kg 1.01 do 1.10 RM, od 85 kg do 99.5 kg 1.10 RM, pod 85 kg 1.—RM. Pitane svinje do 1.16 RM. — Cene, veljavne za prodajo na deželi: Voli do 85, telice 81, krave 78, biki 75 pf za kg.

Zanimivosti iz vsega sveta.

Smrtonosni požirki. Nenavadna posebnost je majhen studenec v deželi Tek-sas. Najmanjši požirek iz tega studenca pomeni sigurno smrt. „Smrdljiva luknja“ kakor jo imenujejo ljudje v okoličici, leži v središču pustega ozemlja in neštete divje živali ter ptice, ki so ho-tele žejo pogasiti z njeno vodo, so tu poginile v nekaj minutah. Vsenaokrog ležijo bele kosti njenih žrtev. V prejšnjih časih, ko smrtni učinek strupenega studenca še ni bil splošno znan, je na ta način izgubilo svoje življenje tudi mnogo potnikov, ki so šli žejni mimo. Danes se ljudje in živina v velikem loku izogibajo tega kraja, samo divje živali in ptice pijejo tu svojo smrt. Kemična preiskava je ugotovila, da vsebuje voda tega izvirka velike množine žveplene kisline, razen tega malenkost arzenika. V železnem loncu so hranili to vodo in v 30 urah je požrla dno.

Ribe se tudi prehlade. Neverjetno se sliši, da se ribe tudi lahko prehlade. Ribe sicer zelo lahko prenašajo počasen prehod v drugačno toploto, ne prenesejo pa nenadne spremembe toplote. Če položimo krpa hitro v vodo, ki je samo tri stopinje hladnejša, se navadno prehladi, kar spoznamo po tem, da se del kože loči od telesa in visi od njega kakor kunjca.

Hipnotizirati se dajo le ljudje, ki verjamejo v hipnotizem. — Na kalifornijskem vseučilišču je delal nedavno profesor Darcus zanimive poizkuse in z njimi dokazal, da hipnoza ne vpliva na hipnotizirane ljudi tako dolgo, kakor so doslej mislili. Darcus je strokovnjak za hipnozo in je svoje poizkuse delal pred številnimi strokovnjaki. S temi poizkusi je povsem izpodbil domnevo, da hipnotizirani človek ostane umetno uspavan tako dolgo, dokler ga hipnoti-zer spet ne zbudi. Posebno zanimiva je tudi ugotovitev, da so Darcusovi poizkusi dokazali, da je mogoče hipnotizirati le ljudi, ki verjamejo v hipnozo.

Nov način pristajanja ladij s pomočjo elektrike. Franc Kertosz, znan madžarski strokovnjak, je izumil elektromagnet-sko pripravo za pristajanje ladij, ki bo velikega pomena zlasti za rečno plovbo, ker bo pristajanje po njej postalo hitrejše in cenejše. Izum so preizkušali te dni na Donavi in je deloval brez napake. Pomen iz uma je v tem, da ni treba nobenih ljudi več, ki bi ladjo privezovali, zlasti pa ne mož, ki bi na kopnem čakali na to opravilo. Promet majhnih rečnih parnikov in lokalnih ladij se s tem znatno poceni.

Črn kanarček. V Buenos Airesu so imeli razstavo ptičev. Ljubitelji pevcev so zbrali tam 454 redkih primerov kanarčkov, med katerimi so „vrvivci“ brez primere. Tudi v barvnih otenkih so ptice nekaj svojevrstnega. Največ jih je rumene barve, med razstavljenimi eksemplarji pa najdeš tudi kanarčke oranžne in rdečkaste barve. Vendar to še ni nobena posebnost. Senzacija razstave je kanarček s črnim perjem, križanec rumenega vrivca in bolivijskega „črnca“. Ta kanarček je predmet največje pozornosti. Na njegovi kletki visi listek s ceno, k znaša v našem denarju več ti-soč mark.

„Tekoče zlato“. Petrolej ali „tekoče zlato“, kako ga tudi v novejšem času imenujejo, je človek poznal že davno pred Kristusovim rojstvom. Prvi so ga poznali prebivalci na Siciliji. V srednjem veku so ga uporabljali še skoraj po vsej Evropi, toda ne za razsvetljavo, pač pa kot zdravilo, še v večji meri pa za ma-žo. Za razsvetljavo so ga prvič začeli uporabljati leta 1859, ko so pri kopanju zemeljskih plasti v Pensilvaniji naleteli na močan petrolejski vrellec. Sko-raj istočasno so odkrili številne petrolejske vrelce tudi drugod po svetu, med drugim v Baku na Kavkazu. Te zaloge so bile neizmerne in še danes kaže, da ne bodo kmalu izčrpane. Iz nečistega petroleja, iz nafte, se po tako imenovani destilaciji izdeluje danes petrolej za razsvetljavo, bencin, vazelin, parafin in olje za mažo strojev.

Drag mezinec. Pred meseci je v neki tekstilni tovarni v Mariboru po nesrečnem naključju zašel tovarniški mehanik z desnico v stroj, ki mu je odtrgal me-

zinec. Ker pa tovarnar poškodovanega mehanika po okrevanju ni hotel vzeti več v službo, ga je prizadeti tožil in zahteval od tovarnarja 50.000 dinarjev odškodnine za izgubo mezinca.

Gozdovi — bogastvo Finske. Kdor hoče spoznati Finsko, mora sesti v aeroplan in vsaj enkrat preleteti nad to deželo. Skozi okno bo videl morje, gozdove, nato spet morje in spet jezero. Kjer se konča gozd, se prične jezero in kjer je obala jezera, tam se začne gozd. 57 procentov vse finske površine je gozd in več kot trideset odstotkov je jezer in močvirij. Gozd ni za Finsko samo okras, ampak vir bogastva, prav tako kakor so jezera vir energije za elektrifikacijo. Poleg velike gozdne industrije, ki je za Rusijo in Švedsko največja v Evropi, je na Finskem razširjena še tekstilna industrija, metalurgija, ladjedelnice, mlekarstvo, živinoreja in tako dalje. Glavno bogastvo pa so vendar gozd in jezero.

Par za smeh

Zgodba o pesimizmu in optimizmu. Dve žabi se sprehajata po hlevu. Kot že običajno, se ukvarjata s težkimi življenjskimi vprašanji. Prva je polna življenjske volje, druga pa vsa črnogleda. Naenkrat se zgodi, da se zvrneta v globoko golido mleka. Črnogleda parkrat zabrci, potem si misli, da itak zanjo ni nobene rešitve, obupa in utone. Druga se ne da ugnati. Brca in brca, plava v mleku celo noč in trdno upa, da bo končno priplavala na suho. In res! Proti jutru začuti pod seboj trdna tla. Kaj se je zgodilo? Vrh mleka je plaval kepa surovega masla, na njej pa je ponosno gledala v svet žaba-svetlogleda.

Za ljubo zdravje. Barigeljca, prišedšega z letovanja na deželi, vpraša njegov prijatelj: „Je bilo prijetno na letovišču? Si se dobro počutil s svojo družino?“ — Barigeljc: „Žena si je na turi zlomila nogo, fantek je obolel na griži in še sam sem si na izletu nalezal revmatizma. Ne bi bili šli, če ne bi bilo zaradi ljubega zdravja.“

Trden sklep. Gropa se je zaklel, da ne bo več zaužil alkohola, čeprav se ga dotlej ni branil. Pa pride prihodnjo nedeljo v svojo gostilno. Gostilničarka je svojega „jogra“ dobro poznala in ga vpraša: „Kaj bi rad, Gropa?“ — Gropa: „Čaj!“ — Gostilničarka: „Z rumom ali brez?“ — Gropa: „Brez — brez — čaj!“

Ta ima humor! Grešnikov Nac je stal pred sodnikom zaradi tatvine. Dobil je šest mesecev ječe. Nato Nac: „Gospod sodnik, ali naj prinesem s seboj v zapor tudi nakaznice za mast in meso?“

Zelo prijazno. Greta: „Vi ste rekli, da sem neumnica. Ali je to res?“ — Meta: „Res je že, a jaz tega nisem rekla.“

Višek previdnosti. Prvohlačnik pride s prvega šolskega dneva domov. Oče ga vpraša: „No, Mirkec, kako ti je dopadlo v šoli?“ — Mirko: „Hm! Zaenkrat sem se zlagal, kje sem doma.“

Še ena otroška. Jurček, učenček tretjega razreda ljudske šole, se zaljubljal. Pa piše „svoji“ špelci pismo naslednje vsebine: „Draga Špelca rad te imam, omoži se z menoj. Tvoj Jurček.“ — Špelca mu je odgovorila: „Dragi Jurček, ne morem te vzeti, ker nas je doma že otrok dovolj. Špelca.“

Urednik: Dkfm. Vinko Zwitter, Klagenfurt, Achatzelgasse 7. — **Upravnik:** Joško Suppanz, Klagenfurt, Klausnerring 26. — **Založnik:** Politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. — Tiskarna J. Leon sen., Klagenfurt, Domgasse 17. — Veljavna je inseratna tarifa 1. — Povprečna naklada v 3. četrtletju 1989: nad 2300.

Joh. Leon sen.

knjigarna, trgovina s papirjem in tiskovinami

Klagenfurt, Obstplatz 2, tel. 42

tiskarna, knjigoveznica

Klagenfurt, Domgasse 17, tel. 653